

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

FIKIH

Neler Öğreneceğiz?

1. Fıkıh İlminin Tanımı, Amacı ve Önemi
2. Fıkhın Konusu ve Kapsamı
3. Fıkıh ile Fıkıh Usulü İlişkisi
4. Fıkıh İlminin Diğer İlimlerle İlişkisi
5. Fıkıh İlminin Temel İlkeleri

Fıkıh ilmi hakkında neler biliyorsunuz?

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1. Fıkıh İlminin Tanımı, Amacı ve Önemi

Fıkıh İlminin Tanımı

- Fıkıh sözlükte; bir şeyi iyice düşünmek, derinlemesine anlamak, bilmek/ilim ve anlamak/fehim gibi anlamlara gelmektedir.

- Dinde, dinî ilimlerde derin anlayış ve kavrayış sahibi olmak demektir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

- Fıkıh kelimesi, ayetlerde ve hadislerde genellikle sözlük anlamıyla kullanılmıştır.
- Hz. Peygamber'in vefatından sonra hicri 2. yüzyılın ortalarından itibaren dinî ilimlerin ortaya çıkmasıyla fıkıh kelimesi terim anlamıyla kullanılmaya başlanmıştır.
- Fıkıh kelimesi, ilk dönemlerde İslami ilimlerin hepsini içine alacak şekilde kullanılmıştır.

- Kavram olarak fıkıh ilminin iki tanımı yapılmıştır:

FIKIH

İmam Âzam'a Göre

Fıkıh, kişinin lehinde ve aleyhinde olan hükümleri bilmesidir.

İmam Şâfiî'ye Göre

Fıkıh; tafsilî delillerden (ayet ve hadislerden) elde edilen dinî amelî hükümleri bilmektir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Biliyor musunuz?

- Fıkıh ilmi ile uğraşan âlimlere **fakih** veya **müçtehit** denir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Fıkıh İlminin Amacı ve Önemi

- Fıkıh ilmi, hayatın akışı içerisinde vahiy ile insan davranışlarını buluşturmaktadır.

- Kur’an ve sünnette yer alan şer’î hükümlerin uygulanmasına ve yaşanmasına köprü olmaktadır.

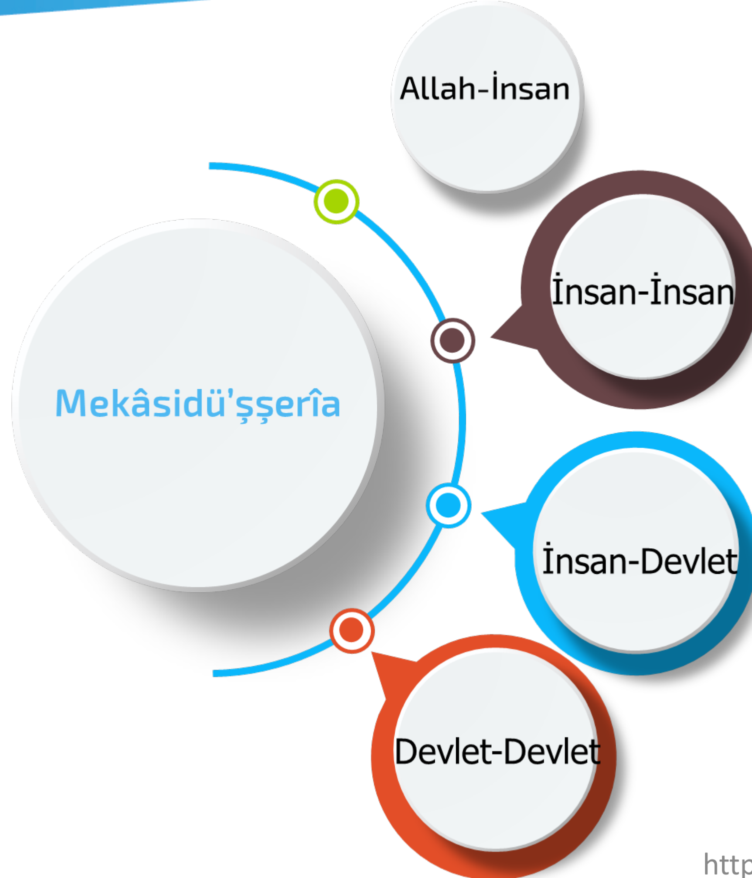
DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Biliyor musunuz?

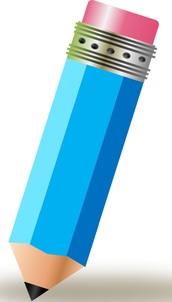
- Fakihler, İslam dininin temel amaçlarını **“mekâsidü’şşerîa”** (şeriatın gayeleri) olarak ifade ederler.

arasındaki ilişkileri düzenleyerek insanların maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak, haksızlıkları engellemek,

adaleti, huzuru ve güveni tesis ederek istikrarlı bir toplum düzeni inşa etmektir.

Fıkıh ilminin genel amacı:

- Varoluş gayemizin Allah'a kulluk olduğu bilincini kazandırmak,
- Allah'ın rızasına uygun bir hayat yaşamamıza katkı sağlamak,
- Kur'an ve sünnette yer alan hükümleri, yaşam tarzına dönüştürmek,
- Kişilerin hak ve sorumluluklarını belirlemek,

- Hakların ihlalini ve vazifelerin ihmalini önlemek,
- Toplumda adalet, barış, huzur ve güveni tesis etmek,
- Hukuk ile ahlak bütünlüğünü sağlamak ve ahlaklı bireyler yetiştirmek,
- Güven ve huzur içinde istikrarlı bir toplum oluşturmaktır.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Dikkat Edelim

- Her Müslümanın kendisine gerekli olan ibadet ve toplumsal hayatla ilgili fıkıh bilgisini öğrenmesi farzdır.

Fıkıh ilmi hangi temel konularla ilgilenir?

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

2. Fıkıh İlminin Konusu ve Kapsamı

Fıkıh ilmi,

- İnsanın davranışlarıyla ilgili Kur'an ve sünnette yer alan şer'î hükümlerin doğru bir şekilde anlaşılmasını ve bu hükümlerin hayata aktarılmasına konu edinir.

- Bireyin ve toplumun tüm hayatını içine alacak şekilde Rabb ile kul, insan ile insan, insan ile devlet ve devletler arası ilişkilerin vahyin ışığında düzenlenmesini konu edinir.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Fıkıh ilminin ana konuları

İBADAT
İbadetlerle ilgili hükümler

MUAMELAT
Sosyal hayatla ilgili hükümler

MÜNAKEHAT
Aile hayatıyla ilgili hükümler

UKUBAT
Dünyevi cezalarla ilgili hükümler

Usul ne demektir?

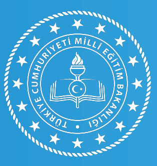

3. Fıkıh ile Fıkıh Usulü İlişkisi

Fıkıh

- Usul — Fıkhın teorik yönüdür. — Fıkıh usulünün ana konuları
  - Şeri deliller ve kaideler
  - Şeri hükümler
  - Müçtehit ve içtihat yöntemleri
- Fürû — Fıkhın uygulama yönüdür. — Fakihin ayet ve hadislerden elde ettiği hükümler
  - Şeri hükümler
  - Amelî hükümler

- Fıkıhta usul ile fürû ilişkisi şu şekildedir:

FIKIH

Usul-i Fıkıh

Fakihin amelî hükümleri çıkarabilmesi için takip etmesi gereken yöntemi açıklar.

Fürû-i Fıkıh

Usul-i fıkıh yöntemi ile elde edilen hükümleri açıklar

Fıkıh ilmi hangi ilimlerle ilişkilidir?

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4. Fıkıh İlminin Diğer İlimlerle İlişkisi

- Fıkıh ilmi, bir meselenin şer'î hükmünü tespit ederken Tefsir, Hadis, Siyer, İslam Tarihi, Tasavvuf, Kelam, Arapça ve Belağat gibi ilimlerden faydalanır.

- Ayrıca Fen, Fizik, Kimya, Tıp, Coğrafya, Matematik, Sosyoloji, Psikoloji, İktisat gibi ilimlerin de verilerini kullanmaya önem verir.

- Fıkıh-Tefsir-Hadis İlişkisi

Fıkıh

Tefsir

Kur’an ayetlerinin doğru bir şekilde anlaşılması ile ilgili konuları ele almaktadır.

Hadis

Hz. Muhammed’in sünnetinin doğru bir şekilde aktarılması için hadislerin sened ve metin tenkidi ile ilgili konuları içermektedir.

- Fıkhın Diğer İlimlerle İlişkisi

Kıyas konusunu işlerken
Mantık ve Felsefe

Zekat ve miras hesapları yaparken
Matematik

Maslahat konusunu işlerken
Sosyoloji

İlmiyle ilişkilidir.

- Tıp dünyasında organ nakli, klonlama, tüp bebek, DNA testi gibi birçok yeni fıkhi sorunlar gündeme gelmiştir. Bu sorunların fıkhi yönünü doğru bir şekilde tespit edebilmek için **tıp** ilminin verilerinden faydalanılır.

- Fıkhın, fetva yönü **hukuk** ilmiyle ilişkilidir.

- Fıkhın takva yönü ise **Tasavvuf** ve **Ahlak** ilmiyle bağlantılıdır.

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Hukuk sisteminin temel ilkeleri nelerdir?

5. Fıkıh İlminin Temel İlkeleri

- Fıkhın kendine has bazı temelleri vardır.

Tekliflerde Kolaylık

Helallerde Genişlik

Kamu Yararının Gözetilmesi

Adaletin Gözetilmesi

5.1. Tekliflerde Kolaylık

- **Teklif**, Allah'ın bir işi yapma veya yapmama hususunda insanı yükümlü tutmasıdır.
- İslam hukukunda mükellefin yükümlü tutulabilmesinin temel şartlarından biri, kişinin teklif edilen işi yapabilecek imkân ve kudrete sahip olmasıdır.

- Allah insana taşıyamayacağı yükü yüklemez. «**Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar...**» (Bakara suresi, 286. ayet)

- İslam dini işlerin zorlaştırılmasını değil kolaylaştırılmasını emreder. *"Din kolaylıktır. Dini aşmak isteyen kimse, ona yenik düşer. O hâlde orta yolu tutunuz. En uygununu yapmaya çalışınız…"* (Buhârî, İman, 29.)

5.2. Helallerde Genişlik

- Hakkında yasaklayıcı bir nas bulunmayan her şey helaldir.
- Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de haram olan şeyleri belirlemiştir.
- Meşru şartlar çerçevesinde insanın maddi ve manevi ihtiyacını karşılayacak her şey helal kılınmıştır.

Helal

Haram

- "Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden helal ve temiz ölçüsünde yiyin ve kendisine iman ettiğiniz Allah'a karşı gelmekten sakının."

(Mâide suresi, 88. ayet)

- *"Helal, Allah'ın kitabında helal kıldığı haram da Allah'ın kitabında haram kıldığı şeydir. Hakkında bir şey söylemedikleri ise sizin için yasaklanmayıp serbest (mübah) bırakılmıştır."*

(Buhârî, Tefsir, 99.)

Dikkat Edelim

- İslam'da helal ve haram koyma yetkisi Allah ve Resulüne aittir.

5.3. Kamu Yararının Gözetilmesi

- Modern hukukta, toplumun veya devletin gereksinimleriyle ilgili olan idari tasarruflara **kamu yararı** denilmektedir.
- Yöneticilerin tasarruflarının kamu yararına uygun olması gerekir.
- Kamu yararı ile fertlere ait menfaatler arasında kalındığında kamu yararı tercih edilmelidir.
- Ancak kişilerin uğradıkları zararlar da devlet tarafından değerine uygun bir bedel ile tazmin edilir.

5.4. Adaletin Gözetilmesi

- **Adalet**; ferdî ve toplumsal hayatta hakkaniyet ve eşitlik ilkelerine uygun yaşamayı, her şeyi yerli yerine koymayı, hak ve hukuka uygun hareket etmeyi, herkese hak ettiği şeyi vermeyi ve hak sahibine hakkını vermeyi ifade etmektedir.

- Adalet ilkesi; hukuka bağlı kalmayı, eşitlik ve hakkaniyete uygun hareket etmeyi gerektirir.
- Adaletin olmadığı yerde zulüm ve haksızlık var demektir.
- Zulmün olduğu yerde korku ve huzursuzluk hâkim olur.

- **“Ey iman edenler! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınızın aleyhine de olsa Allah için şahitlik yaparak adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun. Şahitlik ettikleriniz zengin veya fakir de olsalar adaletten ayrılmayın. Çünkü Allah ikisine de daha yakındır. Öyle ise adaleti yerine getirmede nefsinize uymayın. Eğer şahitlik ederken gerçeği çarpıtırsanız veya şahitlikten çekinirseniz bilin ki şüphesiz Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”**

(Nisa suresi, 135. ayet)

Ünitemizi Değerlendirelim

1. Fıkıh ilminin önemini kısaca açıklayınız.
2. Fıkıh ilminin temel konuları nelerdir?
3. Fıkıh ilminin tefsir ve hadis ilmiyle olan ilişkisini açıklayınız.
4. Fıkıh ilminin temel ilkeleri nelerdir?

Cevaplayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi <u>fıkıh</u> kelimesinin sözlük anlamıdır?

A) Söz, lafız, ibare ve konuşma.

B) Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma.

C) Bir şeyi iyice düşünmek, derinlemesine anlamak.

D) Usul, âdet, tutulan yol, hüküm, mükâfat ve ceza.

E) Gönülden bağlanılan, düğüm atmışçasına inanılan şey.

I. Kişilerin hak ve sorumluluklarını belirlemek
II. Hakların ihlalini ve vazifelerin ihmalini önlemek
III. Kur’an ve sünnette yer alan hükümleri yorumlamak
IV. Güven ve huzur içinde istikrarlı bir toplum oluşturmak
V. Toplumda adalet,huzur ve güveni tesis etmek
VI. Hukuk kurallarına alternatifler üretmek

2. Numaralandırılmış cümlelerden hangileri fıkıh ilminin genel amaçlarından <u>değildir?</u>

A) I ve III
B) II, IV ve V
C) III ve VI
D) IV, V ve VI
E) II, III ve VI

Fıkıh ilminin ana konuları arasında dünyevi cezalarla ilgili hükümler de vardır. Örneğin kısas, ceza, diyet, cinayet, zina, hırsızlık gibi konular hakkında verilen hükümler fıkıh ilminin konuları arasındadır.

3. Verilen bilgi fıkıh ilminin hangi ana konusuyla ilgilidir?

A) İbadat

B) Münakehat

C) Muamelat

D) Ukubat

E) Hukukat

4. Fıkıh ilmiyle ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Usul ve fürû olmak üzere iki bölümden oluşur.

B) Fıkıh usulü, fıkhın teorik yönünü ele alır.

C) Fürû kısmı, fıkhın uygulama yönünü ele alır.

D) Fürû-i fıkhın ana konularından biri şeri hükümlerdir.

E) Fakihin tafsilî delillerden elde ettiği şeri ve amelî hükümlerdir.

Hukuk sistemlerine hâkim olan temel ilkeler vardır. Fıkhın da kendisine has temel ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkelerden biri…

5. Bu parçanın sonu aşağıdaki ifadelerden hangisiyle tamamlanırsa yanlış bilgi verilmiş olur?

A) Tekliflerde kolaylıktır.

B) Helallerde genişliktir.

C) Ayetlerin anlaşılmasıdır.

D) Adaletin gözetilmesidir.

E) Kamu yararının gözetilmesidir.

Hazırlayanlar
Furkan ÖZÜDOĞRU,
Hatice Büşra PAKSOY,
Dilek MENKÜÇ

Redaksiyon
Kenan DEMİRTAŞ,
Nihal SOYDAŞ

Tasarım
Hanife KOYUTÜRK

DİN ÖĞRETİMİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ